



AGRI & FOOD IN DE METROPOOLREGIO AMSTERDAM

Duurzame groei door samenwerking

“

Het is stimulerend om te ervaren dat bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden enthousiast samenwerken om economische groei te stimuleren. Er gebeurt heel veel en door dit inzichtelijk te krijgen en de verbinding te zoeken met andere partijen kunnen nieuwe kansen en extra resultaten gecreëerd worden. We hebben nu een mooie basis neergezet met bedrijven, kennisinstellingen en overheden. Vanuit deze basis gaan we de concurrentiekracht van de sector in de metropoolregio verder versterken. Dit doen wij aan de hand van een strategische agenda met als speerpunten: ‘mobility’, ‘circular economy’, ‘health & digital connectivity’ en ‘jobs of the future.’

”

DICK KUIPER,*Directeur Koninklijke Verkade N.V. en voorzitter Cluster Agri & Food*

Voor de Metropoolregio Amsterdam (MRA) is Agri & Food een belangrijke sector. Het is immers de sector die van invloed is op alle maatschappelijke uitdagingen van de metropool. De groei van de wereldbevolking en daarmee het aantal monden dat gevoed moet worden, maar ook de oprukkende verstedelijking en de wereldwijd toenemende welvaart, vergroten het belang van de sector. Tegelijkertijd stellen die ontwikkelingen en de klimaatverandering en grondstof schaarste, de sector ook voor grote uitdagingen. Vooral op het gebied van duurzaamheid, gezondheid, voedselzekerheid, voedselveiligheid en voedselnabijheid. Andere uitdagingen waar de Agri & Food sector zich voor geplaatst ziet zijn de toenemende focus op kwaliteit & herkomst van voedsel en de impact van voeding op de gezondheid & de rol die de voedingsmiddelenindustrie daar in speelt. En niet te vergeten de toenemende concurrentie uit andere delen van de wereld, niet in de laatste plaats vanuit lage lonen landen. Het is een sector met een sterke historie en

veel ondernemerschap. De ambitie bestaat om in 2025 de huidige sterke positie op de wereldmarkt behouden of zelfs te versterken, mogelijk gemaakt door slimme, duurzame en innovatieve oplossingen gecreëerd door samenwerking. Bundeling van krachten van de verschillende partijen in het speelveld van de sector is een voorwaarde voor het behoud van de koploperspositie.

De bedrijven uit de verschillende schakels in de keten, die alle in de MRA vertegenwoordigd zijn, zijn in staat door versterking van het onderlinge netwerk en toename van samenwerking, de sector in de regio innovatiever, economisch sterker en duurzamer te maken. Verdergaande verbinding met kennisinstellingen en overheden is hierbij een belangrijke voorwaarde voor succes. Er bestaat een cluster Agri & Food dat hierin een belangrijke rol kan spelen. Een cluster betekent partnerschap, kracht door verbinding, zoals ook de topsector Agri & Food omschrijft. Het cluster vormt het platform waarop visie en strategie bepaald en uitgevoerd worden door kennisdeling

en samenwerkingsprojecten. Hiermee kan de Agri & Foodsector in de MRA zich sterker profileren op nationaal en internationaal niveau.

In dit document wordt een beeld geschetst van de sector Agri & Food en haar belang, kansen en uitdagingen in de Metropoolregio Amsterdam. Samenwerking is noodzakelijk om voorwaarden te creëren voor duurzame groei van de sector in de regio. Samenwerking ten behoeve van het gemeenschappelijk belang voor het versterken van de sector in de regio vraagt om commitment van verschillende partijen in het speelveld van Agri & food in de Metropoolregio Amsterdam.



“

Vanuit de sterke clusters rond Agri & Food, tuinbouw, chemie, design en hightech kunnen we gezamenlijk oplossingen voor de vraagstukken van morgen ontwikkelen. Nederland kan geen groter land worden dan het nu al is, de toekomst ligt in de export van zowel innovatieve technologie als kennis en de ervaring hoe gezamenlijk de grote uitdagingen rondom voedsel aan te pakken en op te lossen.

”

TOINE TIMMERMANS,
Wageningen UR

INHOUDSOPGAVE

1	Agri & Food (in Nederland)	6
2	De metropoolregio Amsterdam	8
3	Agri & Food in de Metropoolregio Amsterdam	12
4	Het belang van een goed netwerk	20
5	De rol van het cluster Agri & Food binnen de MRA	24
6	Bronnen en Colofon	31



AGRI & FOOD (IN NEDERLAND)

Agri & Food is één van de negen topsectoren waarmee Nederland internationaal wil excelleren. De sector genereert ongeveer 10 procent van de nationale inkomsten en werkgelegenheid en omvat eigenlijk alles rondom voedsel: van de primaire productie tot het verwerken, vermarkten en verhandelen en uiteindelijk de distributie. Agri & Food is qua omvang de op een na grootste werkgever in Nederland en een van de belangrijkste drijvers van de Nederlandse economie.

Topsector

Nederland staat, na de VS, tweede op de exportranglijst van Agri & Food producten wereldwijd. De belangrijkste handelspartners zijn: Duitsland, België, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en Rusland. Naast grote bedrijven zijn er in de Agri & Foodsector ook een zeer groot aantal kleine spelers actief. Dat hangt natuurlijk samen met de grote omvang van de land- en tuinbouwsector binnen Agri & Food. Coöperaties zijn bovendien een belangrijke organisatievorm in de Nederlandse Agri & Food-business. De sector blinkt verder uit in innovaties en productiviteit: van de 40 belangrijkste voedsel- en drankbedrijven in de wereld hebben er 12

een Research & Development-afdeling of zelfs een vestiging in Nederland. Nederland beschikt bovendien over een sterke kennisinfrastructuur voor Agri & Food.

Uitdagingen

De groei van de wereldbevolking en daarmee het aantal monden dat gevoed moet worden, maar ook de oprukkende verstedelijking en de wereldwijd toenemende welvaart, vergroten het belang van de sector. Maar tegelijkertijd stellen die ontwikkelingen de sector ook voor grote uitdagingen. Vooral op het gebied van duurzaamheid, gezondheid, voedselzekerheid,

voedselveiligheid en voedselnabijheid.

Andere uitdagingen waar de Agri & Food sector zich voor geplaatst ziet zijn de toenemende focus op kwaliteit en herkomst van voedsel en de impact van voeding op de gezondheid en de rol die de voedingsmiddelenindustrie daar in speelt. En niet te vergeten de toenemende concurrentie uit andere delen van de wereld, niet in de laatste plaats vanuit lage lonen landen.

Nationale ambitie

De nationale ambitie ten aanzien van de sector Agri & Food staat omschreven in het topsectorenbeleid. Hierin wordt de sector



omschreven als: internationaal leidend, duurzaam, innovatief en door de samenleving gewaardeerd.

De sector levert hiermee een bijdrage aan: economie, werkgelegenheid, gezondheid en voedselzekerheid. De sector wil de leidende positie vasthouden en uitbouwen. Het zet daarbij in voor de periode tot 2020 op drie grote kansen voor groei in economische waarde en maatschappelijk belang.

Deze drie kansen zijn:



Meer met minder.

Verduurzaming en ondersteunende technologische innovatie zijn een 'must' om toekomstige voedseltekorten en aantasting van de leefomgeving te voorkomen.



Hogere toegevoegde waarde.

Door de focus op gezondheid, duurzaamheid, smaak en gemak te leggen.



Internationaal leiderschap.

Door export te bevorderen en import van grondstoffen binnen de topsector veilig te stellen. Daarnaast wil de sector geïntegreerde systemoplossingen exporteren.



DE METROPOOLREGIO AMSTERDAM

De Metropoolregio Amsterdam - kortweg MRA - is het informele samenwerkingsverband van 36 gemeenten, de provincies Noord-Holland en Flevoland en de Stadsregio Amsterdam. Het metropoolgebied omvat het grondgebied van het noordelijk deel van de Randstad. De MRA kent geen harde grens en strekt zich uit van IJmuiden tot Lelystad en van Purmerend tot de Haarlemmermeer.

De Metropoolregio Amsterdam is, met ongeveer 2,35 miljoen inwoners, een relatief welvarende regio, met consumenten die in toenemende mate op een bewuste wijze omgaan met hun voeding. Daarbij ontvangt de regio jaarlijks 10 miljoen bezoekers. Onder de metropoolvlag werken de partners vanuit een gedeelde visie aan:

- een krachtige en innovatieve economie
- snellere verbindingen
- voldoende en aantrekkelijke ruimte voor wonen, werken en recreëren

De bundeling van krachten zorgt voor betere afstemming, snellere besluitvorming en een krachtiger stem richting de Rijksoverheid.

Om regionale verschillen binnen de MRA te kunnen duiden is de regio opgedeeld in negen deelgebieden: IJmond, Zaanstreek, Regio Haarlem, Waterland, Amsterdam, Regio Haarlemmermeer, Almere & Lelystad, Gooi & Vechtstreek en Overig Amstelland & Meerlanden.

Ambitie en visie

Het versterken van de concurrentiepositie, nationaal en internationaal, vormt de rode draad binnen de metropoolsamenwerking. Het gaat dan om de concurrentie met steden als Madrid en München. Om in de Europese top mee te kunnen blijven spelen, is de gezamenlijke ambitie gericht op het creëren van een hoogwaardig, veilig en duurzaam leef- en woonmilieu voor

bedrijven, bewoners en bezoekers, nu en straks.

De samenwerking concentreert zich op de thema's verkeer en vervoer, economie, verstedelijking, landschap en duurzaamheid.

Amsterdam Economic Board

De Amsterdam Economic Board stimuleert innovatie en samenwerking tussen bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheid. Het doel van die samenwerking is een duurzame economische groei in de Metropoolregio Amsterdam.

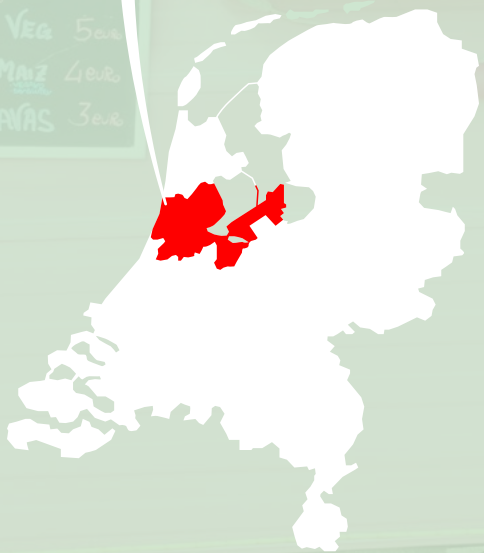
De Amsterdam Economic Board vertegenwoordigt overheden, bedrijfsleven en kennisinstellingen in de Metropoolregio. De Boardleden zijn vooraanstaande CEO's, wetenschappers en





AMSTERDAM

METROPOOLREGIO AMSTERDAM



Carveza ~ 2€
Agua ~ 4€
SANGRIA ~ 6€

SANGRIA
~ 6€

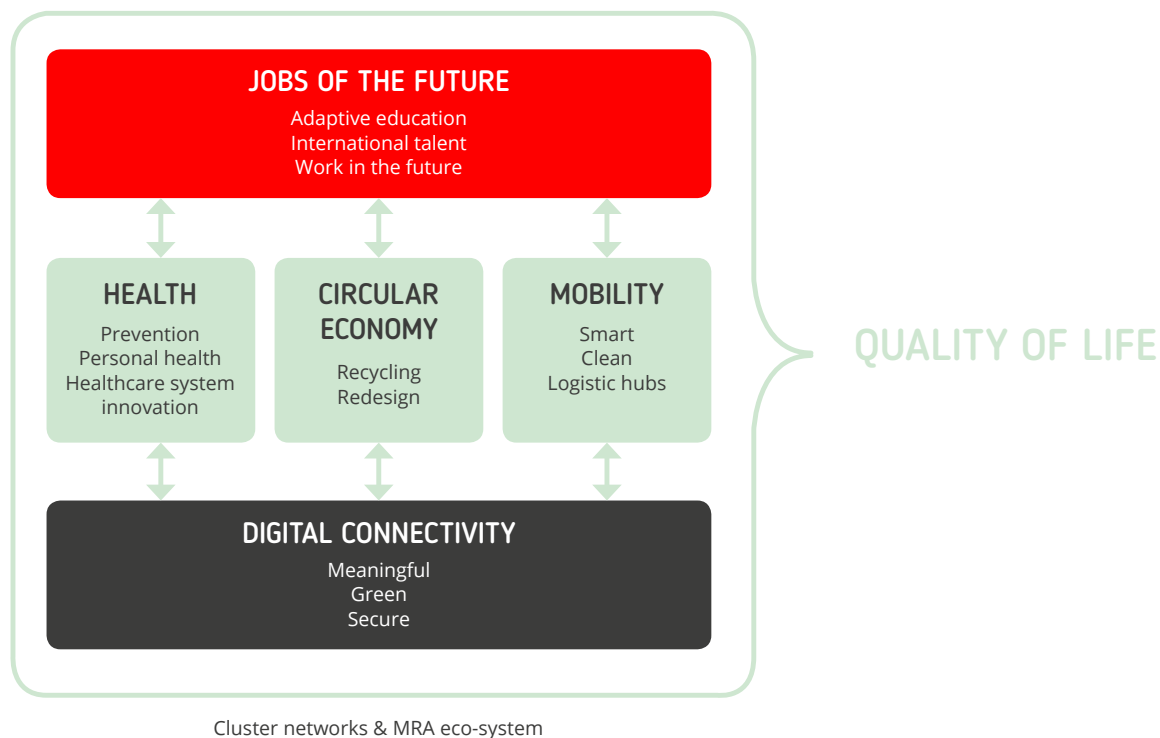
Hoy
Italian street food
Pasta ~ 5€
Hamburguesa ~ 5€
Mojitos de ~ 4€
Patatas Bravas ~ 3€
SANGRIA ~ 6€

bestuurders die samen de strategie voor de economische ontwikkeling van de regio bepalen.

De ambitie is dat de Metropoolregio Amsterdam tot de top drie van Europese innovatieve regio's gaat behoren en daarmee een positie heeft als global business hub: een knooppunt van handel, mensen en informatie. Dit levert groei van welvaart en werkgelegenheid op. Samenwerking is de sleutel hiervoor. De MRA wil zo de ultieme innovator zijn op 'quality of life'.

Binnen de MRA ligt de nadruk op samenwerken aan slimme innovaties die een oplossing bieden voor vijf, onderling samenhangende, grootstedelijke uitdagingen van de toekomst. Namelijk: 'health', 'digital connectivity', 'mobility', 'circular economy' en 'jobs of the future'. Deze innovaties dragen bij aan de kwaliteit van leven in de MRA en zijn vervolgens ook internationaal op te schalen.

Agri & Food is één van de sterke sectoren van de Metropoolregio Amsterdam. Innovaties binnen deze sector dragen bij aan de oplossingen van



de grootstedelijke uitdagingen. Van belang is dat partijen uit het hele speelveld, van klein en lokaal tot groot en ook internationaal zich achter het

cluster, haar thema's en activiteiten scharen. De overheid kan hier, vanuit haar maatschappelijke positie, een faciliterende rol spelen.



“

Amsterdam is de thuismarkt voor land- en tuinbouw en daar gebeurt te weinig mee. Een goed georganiseerd cluster kan nieuwe verdienmodellen / systeemoplossingen ontwikkelen en deze exporteren. Een manier vinden om de stad gezond te voeden, ook dat kan een verdienmodel worden dat vervolgens geëxporteerd kan worden.

”

JAN WILLEM VAN DER SCHANS,
*Amsterdam Institute for Advanced Metropolitan
Solutions (AMS)*



AGRI & FOOD IN DE METROPOOLREGIO AMSTERDAM

De Metropoolregio Amsterdam is een belangrijke voedselregio in Nederland. Dit is te danken aan een unieke kern van bedrijven in de voedingsmiddelenindustrie midden in een druk bevolkt gebied, een mooie variatie aan agrarische bedrijven in de provincies Flevoland en Noord-Holland en een sterke visserijsector. De ligging bij zee- en luchthaven versterkt bovendien de internationale oriëntatie van de sector Agri & Food. Naast de prachtige bedrijven die hier soms al meer dan 100 jaar aanwezig zijn, vestigen zich ook steeds meer food-gerelateerde start-ups in de regio.

De Metropoolregio Amsterdam kent een bescheiden aantal belangrijke wereldspelers als het gaat om de verwerking van voedsel (met name cacao en palmolie). De voedselverwerkende industrie heeft het grootste aantal bedrijfsvestigingen (> 10 medewerkers) van Nederland en is geconcentreerd in de Zaanstreek en Amsterdam Noord in de nabijheid van havens. Hoewel de productie van een groot aantal verwerkende bedrijven niet in Nederland plaatsvindt en het afzetgebied zowel in het binnen- als buitenland is, heeft de historie en de hoogwaardige kwaliteit van de verwerking ertoe geleid dat de Metropoolregio Amsterdam

wereldwijd bekend staat om haar hoge standaarden voor voedselveiligheid. Daarnaast onderscheidt de MRA zich door het grote aantal innovatieve start-ups en maatschappelijke initiatieven op het gebied van voeding. Een combinatie die het Food-cluster in deze regio zeer sterk maakt. Voor een goede vertegenwoordiging van de hele sector en haar keten wordt samenwerking gezocht met vele partijen, waaronder Greenport NHN.

Economisch belang

Het economisch belang van de Agri & Food sector is groot. In totaal genereert de sector € 42 miljard

aan toegevoegde waarde. Hiermee is de sector de grootste maaksector van het land en levert een bijdrage van bijna 10% aan de Nederlandse economie en werkgelegenheid. Het economische belang gaat verder dan alleen de sector zelf. Andere sectoren zijn sterk afhankelijk van de Agri & Food sector doordat zij toeleverancier zijn. Zo blijkt overduidelijk uit de Monitor Levensmiddelenindustrie 2015 van de Federatie Nederlandse Levensmiddelenindustrie (FNLI) het grote belang van de voedings- en genotsmiddelenindustrie aan het Bruto Nationaal Product (BNP) in Nederland. Bij toeleveranciers kan hier worden gedacht aan de landbouwsector,



papier(-verpakkings)industrie, de energie-sector en dienstverleners als banken, uitzendbureaus, accountants en reclamebureaus.

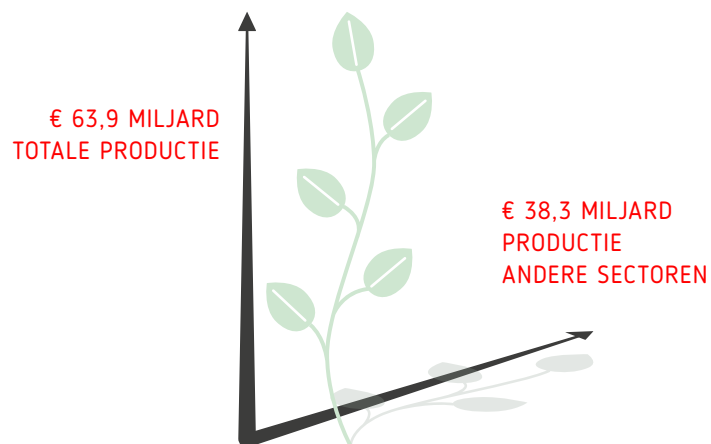
In totaal leidt de productie van € 63,9 miljard in de voedings- en genotsmiddelenindustrie tot maar liefst € 38,3 miljard productie in andere sectoren in Nederland. De € 13,9 miljard directe toegevoegde

waarde leidt tot € 17,6 miljard aan indirecte toegevoegde waarde. Op basis daarvan kunnen zogenoemde multipliers worden herleidt. Dat is de factor die aangeeft met hoeveel elke verdiende euro in de voedings- en genotsmiddelenindustrie kan worden vermenigvuldigd.

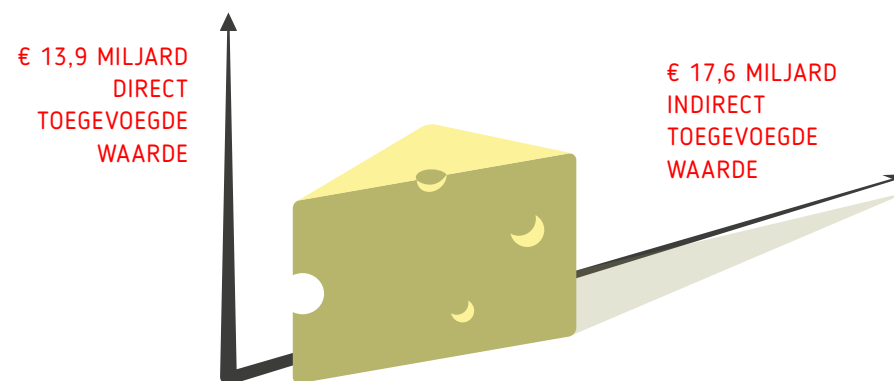
De productiemultiplier voor de voedings- en

genotsmiddelenindustrie bedraagt 1,6.

In de MRA is is dit ook het geval. Dit betekent dat voor elke euro productie, voor € 0,6 in andere sectoren wordt geproduceerd. De toegevoegde waarde multiplier bedraagt 2,3. Daarmee wordt in één oogopslag het enorme belang van de Agri & Food sector duidelijk.



PRODUCTIEMULTIPLIER 1,6

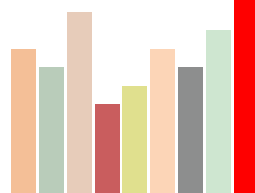


TOEGEVOEGDE WAARDE MULTIPLIER 2,3





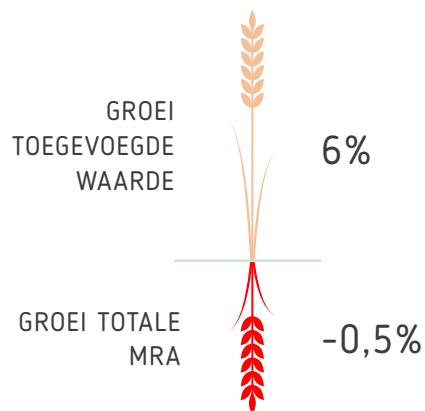
Agri & Food in de MRA heeft een toegevoegde waarde van € 3,55 miljard.



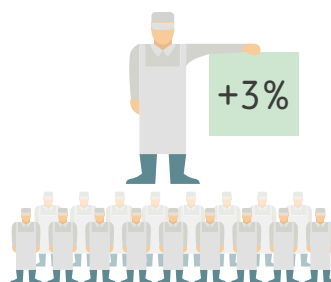
Agri & Food heeft, van de negen hoofdsectoren binnen de MRA, verreweg de sterkste groei in toegevoegde waarde vertoond



De MRA huisvest relatief veel grote food werkgevers (Cargill, Verkade, Ahold, ADM, Duyvis, etc.).



Het is een sterke en stabiele sector in de regio met een groei van de toegevoegde waarde van 6%, waar de groei van de gehele MRA op -0,5% ligt.

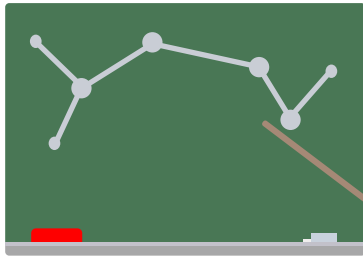


Ruim 31.000 werkzame personen. Met een groei van bijna 3% ten opzichte van een daling van de werkgelegenheid in de MRA van ruim 1%. Van alle sectoren in de regio gaat alleen ICT voor in de behaalde groei in werkgelegenheid.



Door diverse demografische factoren staat de regio bekend als proeftuin voor nieuwe voedingsconcepten (nationaal en internationaal).





Een krachtig netwerk aan onderwijs- en onderzoeksinstituten van MBO tot WO gericht op Agri & Food.



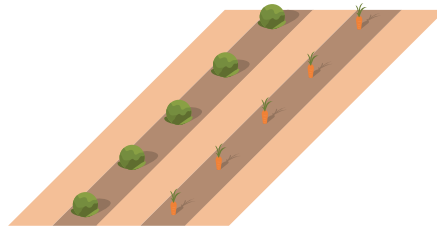
8%
TOTALE EXPORT

Een sterke internationale positie door de ligging bij zee- en luchthaven. 8% van de totale exportwaarde van de Metropoolregio wordt gerealiseerd door Agri & Food.

9%
PATENTEN



9% van het totaal aantal patentaanvragen in de MRA is afkomstig uit de Agri & Food sector. Het gros hiervan komt voor rekening van de voedselverwerkende industrie.



De sterke relatie met de regio Noord-Holland Noord is van grote toegevoegde waarde. Hier is bijvoorbeeld 91.000 hectare landbouwgrond en werken 15 tot 20 duizend mensen in de primaire sectoren.



“

Samenwerking tussen bedrijven, overheden, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties is cruciaal om onze voedselsector duurzamer, gezonder en innovatiever te maken. Op nationaal niveau organiseren we deze samenwerking o.a. in de Topsector Agri & Food. Maar regionale clusters zoals die in de Metropoolregio Amsterdam zijn cruciaal om samenwerking en vernieuwing in de praktijk tot leven te brengen. We roepen partijen in de regionale voedselsector gebruik te maken van en mee te doen aan de initiatieven van het Agri & Food Cluster, en voedsel als economische pijler in de regio op de kaart te zetten.

”

PHILIP DEN OUDE,
FNLI

Sterkte-zwakte analyse (SWOT)

Uit bovenstaande cijfers is een overtuigende sterkte-zwakte analyse te destilleren.

Sterkten

1. Aantal grote, internationale spelers (o.a. Cargill, Verkade, Ahold, ADM, Duyvis)
2. Sterke vertegenwoordiging van het mkb
3. Grote concentratie van (kleine) innovatieve bedrijven die nieuwe producten en diensten kunnen ontwikkelen en exploiteren
4. Multimodaal knooppunt (Haven Amsterdam, Mainport Schiphol)
5. Sterke cacao vertegenwoordiging in de MRA
6. Handel en logistiek van voedingsmiddelen is een belangrijke niche
7. Aanwezigheid van een sterke fysieke en digitale infrastructuur
8. Samenstelling van de bevolking in combinatie met bedrijvigheid maakt dat de regio de proeftuin van innovatie in Nederland is en de potentie in zich heeft dit ook internationaal te zijn
9. Nabijheid van voedselproductiegebieden

Zwakten

1. Kennisdeling tussen onderwijs instellingen en bedrijven kan geoptimaliseerd worden. Bijvoorbeeld, onderzoek infrastructuur in de regio is te weinig inzichtelijk voor het bedrijfsleven
2. De sector in de regio kent bescheiden uitgaven aan R&D (in vergelijking met andere regio's)
3. Weinig uitwisseling van kennis
4. Aanzienlijk hogere lonen dan in andere landen (zowel buiten als binnen Europa)



Kansen

1. Imagoverbetering van de sector
2. Bevolking kan zich steeds meer luxe voeding permitteren, ook in opkomende markten
3. Dreigende grondstoffen schaarste verhoogt de dynamiek
4. Groeiende belangstelling van consument voor voedsel
5. Nederland en de regio kunnen zich internationaal onderscheiden op duurzaamheid
6. Technologische ontwikkelingen en big data
7. Amsterdam benutten als 'living lab'
8. Benutten Nederlandse kennis op het gebied van efficiënte en duurzame productie

Uit bovenstaande analyse wordt duidelijk dat de Agri & Foodsector in de MRA voor een aantal belangrijke keuzes staat. Een sterk cluster, met daarin veel ruimte voor kennisoverdracht, kennis delen, samenwerking en regelmatig overleg kan ervoor zorgen dat de sector sterker, sneller en adequaat kan opereren. Het grote belang van de sector voor andere (toeleverende) sectoren is evident en maakt de noodzaak om de kansen en bedreigingen gezamenlijk het hoofd te bieden alleen maar groter.

Bedreigingen

1. Concurrentievermogen ligt onder druk als gevolg van relatief hoge loonkosten
2. De kwetsbaarheid van het imago door toenemende communicatiekracht van de consument en media-aandacht voor schandalen rondom voedsel
3. Vergrijzing personeelsbestand van veel werkgevers in de Agri & Foodsector
4. De impact van technologische ontwikkeling en automatisering op de personeelsbehoefte van bedrijven
5. Dreigend tekort aan technisch geschoold personeel

Een cluster is een bundeling van krachten. Het kan duidelijke doelen en prioriteiten voor de regio stellen. Zo kunnen bedrijven aanhaken die daar een bijdrage aan willen leveren.

MEREL LAARMAN,
Ahold

“

Wij staan als Zaanstad bekend als de lekkerste vierkante kilometer van de MRA en dat is niet voor niets. Al van oudsher is de voedselindustrie sterk geworteld in Zaanstad. En juist in de food volgen de vernieuwingen elkaar steeds sneller op. Deze voortdurende innovatie vraagt om goede samenwerking tussen onderwijs, onderzoek, overheid en het bedrijfsleven. De wisselwerking tussen bedrijfsleven en onderzoeksinstituten werkt daarbij als katalysator. Samen kunnen we de krachten bundelen, kennis delen, vertegenwoordigen en inspireren. Zo versterken wij onze internationale vooraanstaande positie als metropoolregio.

”

DENNIS STRAAT,

Gemeente Zaanstad

HET BELANG VAN EEN GOED NETWERK

Uit het voorgaande hoofdstuk is op te maken dat zich voor de Agri & Foodsector in de Metropoolregio Amsterdam een aantal grote kansen voordoen in de komende jaren. Om die kansen ten volle te kunnen benutten is samenwerking op meerdere vlakken gewenst (zowel regionaal als interregionaal). Het cluster Agri & Food van de Amsterdam Economic Board kan daar een grote rol in spelen.

Uit de Sterkte-zwakteanalyse komen verschillende zaken naar voren die met behulp van een goed netwerk versterkt kunnen worden.

Uit interviews met belangrijke stakeholders blijkt dat de indruk bestaat, dat er nog weinig kennis gedeeld en uitgewisseld wordt tussen de verschillende bedrijven en andere stakeholders in de regio. Een goed netwerk biedt kansen voor kennisdeling en stimuleren van innovatie.

Dit is belangrijk vanwege:

- concurrentie van andere (soms lage-lonen) landen
- het imago van de gehele Agri & Foodsector (staat constant onder druk door voedings schandalen)

- Westerse manier van omgaan met voedsel die kan leiden tot gezondheidsproblemen
- het grote belang van aandacht voor duurzaamheid (o.a. bodem, grondstof schaarste, klimaatverandering)
- vergrijzing van het huidige personeel en de toekomstige behoefte aan (technisch) personeel

Verstevigen van de banden met andere clusters in Nederland biedt kansen in het op de juiste wijze anticiperen op bovengenoemde zaken.

Kansen

Vanzelfsprekend zijn er ruim voldoende mogelijkheden om onze wereld leidende positie

op gebied van Agri & Food te consolideren en verstevigen. Deze maken het mogelijk om de sector in de MRA nog sterker te positioneren en te profileren. Hierdoor zal de sector als geheel zijn niet geringe belang in de werkgelegenheid, productie en meerwaarde in de regionale economie behouden en kunnen versterken. De basisvoorwaarden hiervoor lijken ruimschoots aanwezig.

Het is juist de sector Agri & Food die in de komende jaren antwoord zal geven op de grote maatschappelijke vragen rondom voedsel, voedselschaarste, voedselduurzaamheid en voedselveiligheid. In een tijd dat een steeds groter deel van de bevolking zich beter en luxer



voedsel kan permitteren en juist de schaarste op internationale markten toeneemt. De belangstelling van consumenten voor gezonder en veiliger voedsel neemt toe en tegelijkertijd is er vraag naar alternatieve manieren van omgaan met voeding. De sector kan zich op een positieve manier in de kijker spelen en het cluster Agri & Food neemt daarin graag een leidende rol op zich. Het lijkt daarvoor ook het juiste moment. Op de in augustus 2015 georganiseerde bijeenkomst 'Food for Sail' werd de urgentie voor een gezamenlijk optrekken breed gedeeld door de bezoekers uit de sector.

JOSZI SMEETS,
Youth Food Movement

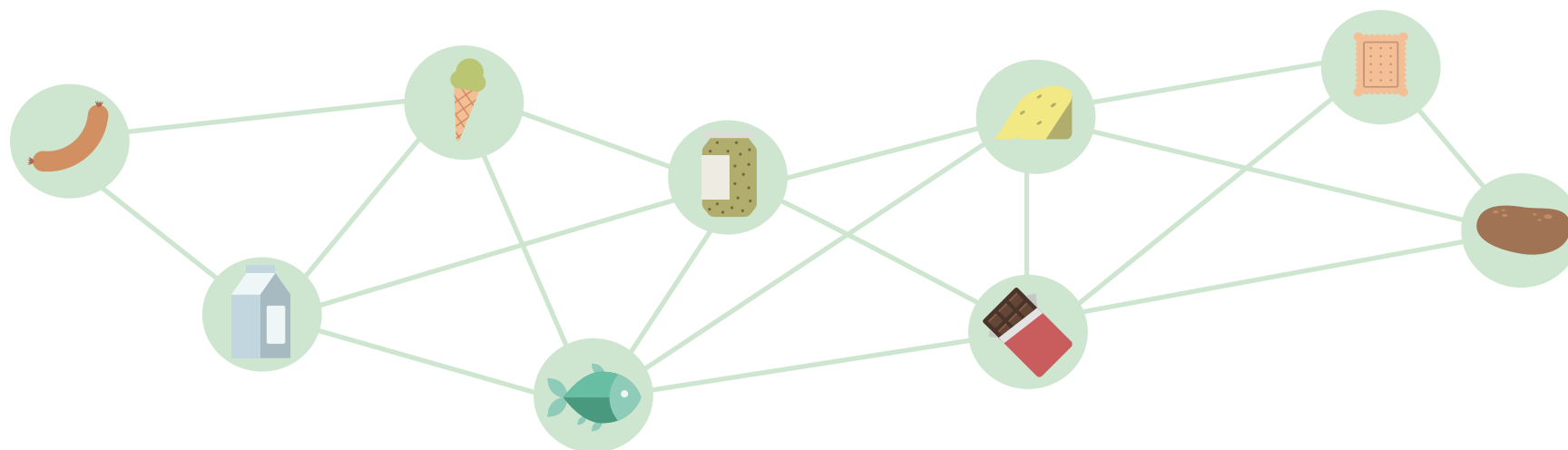
“De regio moet inspelen op de behoefte aan transparantie. In een sterk cluster kunnen we werken aan het ontwikkelen van nieuwe verdienmodellen, al dan niet met behulp van de ‘crowd’. De sector kan veel meer samenwerkingen aangaan met partijen uit de ICT en creatieve industrie.”

Behoeften uit het speelveld

Begin 2015 heeft het cluster onderzoek gedaan naar het belang van een sterk netwerk en de behoeften van Agri & Food organisaties in de regio. De mogelijkheid en ruimte om openlijk kennis en informatie te delen en de aanwezigheid van verschillende partijen, met een eerlijke afspiegeling van de diverse stakeholders, blijken de belangrijkste factoren die invloed hebben op deelname aan het Agri & Food netwerk in de MRA.

Ten behoeve van dit document zijn nog twintig vertegenwoordigers vanuit het gehele speelveld van de Agri & Food sector in de MRA geïnterviewd. Deze gesprekken tonen aan dat het belang van samenwerking door allen wordt gedeeld en dat de bereidheid tot participatie groot is. Een cluster met een heldere positionering en agenda wordt gezien als een sterk middel om de samenwerking te faciliteren. Het cluster Agri & Food lijkt het aangewezen orgaan om die rol op zich te nemen.

Op de volgende pagina's wordt ingegaan op hoe het cluster Agri & Food de leidende rol in de samenwerking binnen de sector Agri & Food voor zich ziet en welke inzet dat vraagt van welke partijen.



“

Het cluster kan en moet een brug slaan tussen de verschillende partijen. Het is van belang om met één gezicht en met één merk naar buiten te treden. Het cluster moet kennisuitwisseling faciliteren en in gezamenlijkheid werken aan vernieuwing en maatschappelijke vraagstukken.

”

HANS KOOLE,
Provincie Flevoland

DE ROL VAN HET CLUSTER AGRI & FOOD BINNEN DE MRA

Het Agri & Food cluster van de Amsterdam Economic Board is een netwerk van bedrijven, kennisinstellingen, overheden en andere relevante organisaties gerelateerd aan de Agri & Food sector in de Metropoolregio Amsterdam. Het doel is om in gezamenlijkheid randvoorwaarden te creëren voor de duurzame economische groei van de Agri & Food sector in de regio.

De opgave

Als eerder omschreven vinden er grote verschuivingen plaats in de wereld en veranderingen gaan snel. Voor de Agri & Food sector in de MRA geeft dit kansen en uitdagingen. Demografische veranderingen als verstedelijking, vergrijzing en veranderende levensstandaarden stellen eisen aan kwalitatieve factoren als voedingspatroon, gezondheid en duurzaamheid maar ook aan praktische factoren als logistiek en ruimte om te ondernemen. Technologische ontwikkelingen gaan snel waardoor op verschillende plekken in de keten drastische veranderingen optreden. Grondstof schaarste daagt de manier uit waarop wij produceren, consumeren en met ons afval omgaan en draagt bij aan veranderende consumentenaarden.

Het cluster Agri & Food kan een belangrijke bijdrage leveren aan nieuwe en innovatieve oplossingen voor uitdagingen die met alle veranderingen samengaan. Dat doet het cluster door samenwerkingsverbanden te ontwikkelen, met input en inzet vanuit de verschillende ketenpartijen, vraagstukken op te pakken en de ontwikkelingen van nieuwe concepten te stimuleren. Deze concepten vinden marktpotentie bij andere metropolen in de wereld. Het leggen van cross-sectorale verbanden is hierbij van groot belang.

De ambitie

Het is onze ambitie om in 2025 een

onderscheidende sector te zijn in de wereld, door slimme, duurzame en innovatieve oplossingen gecreëerd in samenwerking. Het onderscheidend vermogen zal dan vooral zichtbaar zijn op het gebied van: logistiek, circulaire economie, gezondheid, digitale connectiviteit en 'human capital'.

Hoe ziet het netwerk er uit?

Het netwerk is een goede vertegenwoordiging van de sector in de regio. De samenstelling bestaat uit bedrijven (groot, mkb en innovatieve startups), kennisinstellingen, overheden en gerelateerde organisaties. In het netwerk is iedereen uit het Agri & Food speelveld in de MRA die zich betrokken voelt en een bijdrage wil leveren welkom. Ten behoeve van de cross-sectorale en interregionale verbinding met andere netwerken en voor de voortgang binnen het netwerk bestaat een kernteam. Het kernteam is een kleine vertegenwoordiging uit het netwerk.

Het cluster Agri & Food:

- Werkt aan een sterk netwerk dat het



speelveld van de sector in de regio goed vertegenwoordigt

- Zoekt, waar relevant, samenwerking met partijen uit andere regio's en andere sectoren.
- Organiseert bijeenkomsten om het netwerk en kennisdeling te stimuleren.
- Heeft vier thema's vastgesteld waaraan wordt gewerkt. Voor elk thema is een trekker benoemd. Per thema wordt een roadmap opgesteld en partijen gezocht om bepaalde onderdelen in gezamenlijkheid op te pakken. Doelen hierbij zijn ontwikkelingen te stimuleren en business cases vorm te geven.
- Heeft als uitgangspunt duurzame economische groei voor de sector in de regio.

Vanuit de Amsterdam Economic Board zijn - in overleg met 37 regionale overheden, bedrijfsleven en kennisinstellingen - de grootstedelijke uitdagingen benoemd waarop de nadruk zal worden gelegd. Deze raken ook de aandachtspunten van Europa en het topsectorenbeleid en vormen daardoor een goede kapstok voor de focus van het Agri & Food netwerk. Hierbij is duurzame economische groei voor de sector in de regio altijd het uitgangspunt. Door expertsessies met netwerkleden zijn per thema ambities, doelstellingen en actieplannen vastgesteld.



Mobility

Agri & Food is een van de grootste stromen binnen de logistiek in de regio. Door in te zetten op duurzame innovatieve 'mainport-' en 'citylogistics' kan winst behaald worden op het vlak van economie en duurzaamheid.



Circular economy

De MRA wil een belangrijke circulaire hub worden. De reststromen uit de verschillende plekken in de Agri & Food keten (primaire productie tot eindgebruiker) bieden vele kansen. Bijvoorbeeld: cascadering, nieuwe concepten en nieuwe samenwerkingen. Op diverse specifieke onderwerpen wordt in teams gewerkt aan nieuwe business concepten. Bijvoorbeeld: bleekarde, fosfaten, cacaodoppen en visafval.



Health & Digital Connectivity

De vertaling voor Agri & Food is: optimalisatie van het voedselsysteem. Aandacht voor gezondheid is meer dan ooit van belang. Het raakt productie, kennis en gedrag. Digitalisering speelt hierin een belangrijke rol. Alleen in gezamenlijkheid kunnen hierin stappen gezet worden.



Jobs of the Future

Agri & Food is een belangrijke sector voor de regio met veel bedrijvigheid en veel kennis. Door onderwijs, onderzoek en bedrijfsleven sterker aan elkaar te verbinden nemen de stevigheid, stabiliteit en de innovatiekracht van de sector toe.



Inzet

Vrijwel zonder uitzondering blijkt uit interviews met stakeholders dat het belang van een Agri & Food cluster gezien wordt. De gekozen thema's sluiten aan bij de behoeften van spelers uit het netwerk, regionaal en nationaal beleid.

Om het bestaande cluster uit te bouwen, de roadmaps verder uit te werken en verder te vertalen naar concrete projecten is het noodzakelijk dat partijen zich achter de strategische agenda scharen en dat deze doorvertaald wordt in regionaal beleid.

Hiertoe worden bestaande relaties verdiept, zoals met de provincie Noord-Holland, nieuwe verbindingen gelegd en bijeenkomsten georganiseerd. Vanuit de verschillende thema's worden roadmaps verder uitgewerkt, kennis gezocht en gedeeld en projecten vormgegeven.

Hierbij wordt steeds gezocht naar betrokken partijen (uit alle hoeken van het speelveld) die een bijdrage willen leveren aan slimme, duurzame en innovatieve oplossingen ten behoeve van een duurzame economische groei van Agri & Food in de Metropoolregio Amsterdam.



‘Fosfaatstromen en fosfaatketen’

Fosfaat is een verbinding van fosfor met zuurstof en één van de belangrijkste grondstoffen voor de productie van voedsel. Zowel mensen, dieren als planten hebben fosfaat nodig om te kunnen leven. Fosfaat is echter een eindige grondstof met nog een voorraad van 70 tot 100 jaar. Terugwinnen van fosfaat en opnieuw inzetten is om deze reden aantrekkelijk. Maar wat zijn de aantrekkelijke routes? Koppelen aan de bulkstromen als kunstmest is een richting. Fosfaat inzetten voor alternatieve producten is een andere. Deze en andere opties worden momenteel in een expertpanel onderzocht.



‘Hoogwaardige verwaarding bleekarde’

Aanleiding vormen gesprekken met expertpanels en het onderzoek naar de verwaarding van reststormen uit de voedings-en genotsmiddelenindustrie, dat de TU Delft uitvoert in opdracht van de provincie Noord-Holland. Bleekarde wordt gebruikt bij (minstens) zes bedrijven in Noord-Holland. Plan is het oprichten van een coöperatie met als doel een zo hoog mogelijke verwaarding van bleekarde. Samenwerking en afstemming met Rotterdam vindt plaats aangezien daar ook een project op het gebied van bleekarde loopt.

‘Foodlogistics’

Met een expertpanel bestaande uit bedrijven uit de Agri & Food sector en de logistieke sector en relevante organisaties als Port of Amsterdam is, met behulp van de Hogeschool van Amsterdam, een Roadmap ‘Foodlogistics’ opgesteld. Uit deze Roadmap komen kansrijke projecten naar voren waarvan haalbaarheid en potentie nu nader worden onderzocht. De verwachting is dat begin 2016 enkele concrete projecten van start zullen gaan.



“Met een sterk netwerk kunnen we een centrale plek creëren waar kennis en kapitaal uit de sector in de regio samenkomt.”

JAN-HENK WELINK
TU Delft



“

In Agri & Food komt de hele samenleving bijeen. Door het cluster worden ‘opportunities’ zichtbaar.

”

LOEK FAVRE,

IOI Loders Croklaan

BRONNEN

Onderstaande vertegenwoordigers uit het speelveld van de sector Agri & Food hebben input geleverd voor dit document:

Dick Kuiper (Koninklijke Verkade), Loek Favre (IOI Loders Croklaan), Ad van Vugt (Exter Aroma), Harold Oldenbeuving (Marfo), Bas Janse (Pepsico), Merel Laarman (Ahold), Nico Verduin (De Westfriesedijk en LTO Noord), Rian van Dam (Greenport NHN), Dennis Straat (gemeente Zaanstad), Casper de Canne (gemeente Zaanstad), Mara van der Kleij (gemeente Amsterdam), Peter Graven (provincie Noord-Holland), Hans Koole (provincie Flevoland), Caroline Vollebregt (Ministerie van Economische Zaken en Topsector Agri & Food), Paul Jansen (SADC), Philip den Ouden (FNLI), Jan Willem van der Schans (AMS), Toine Timmermans (Wageningen UR), Stanley Brul (UvA), Jan-Henk Welink (TU Delft), Walther Ploos van Amstel (HvA), Gerard van Oosten (Inholland), Joszi Smeets (YFM), Sebastiaan Aalst (Food Cabinet)

Zonder hun bijdrage en openheid had dit document niet op deze wijze tot stand kunnen komen.

Daarnaast is gebruik gemaakt van het world wide web en de volgende documenten:

- Kennis- en innovatieagenda Topsector Agri & Food 2016 - 2019
- Agenda Landbouw en Visserij provincie Noord-Holland 2014
- Amsterdameconomicboard.com
- Berenschot, De Vertrouwensformule Resultaten van het Agri & Food Trendsonderzoek 2014
- Buck Consultants Internationaal, Monitor van het Foodcluster Metropoolregio Amsterdam. Oktober 2013
- De Bosatlas van het Voedsel. Noordhoff Uitgevers Groningen
- Economische verkenningen MRA 2015
- Kamer van Koophandel, handelsregister Metropoolregioamsterdam.nl
- Monitor Levensmiddelenindustrie 2015 van de Federatie Nederlandse Levensmiddelenindustrie.
- PWC, Megatrends impacting the European agrifood industry. Januari 2015

- Strategische agenda 'Foodcluster Metropoolregio Amsterdam' 2013.
- TNO rapport Kansen voor versterking foodcluster MRA. Opdracht van: Havenbedrijf Amsterdam, Gemeente Amsterdam, Gemeente Zaanstad, Amsterdam Airport Area
- Topsector Agri & Food, document 'AGRO & FOOD De Nederlandse groeidiamant'
- Visie 2030. Port of Amsterdam, Port of partnerships

COLOFON

Amsterdam Economic Board, Stephanie Wagenaar
Counter Content, eindredactie
Counter Creatives, vormgeving



